

معرفی گیاه دارویی صنعتی زیره پارسى به عنوان گشت جایگزین در اراضی زراعی و مرتعی

محمد علی عسکرزاده، برانعلی غلامی، عبدالکریم نگاری، زهرا زند کریمخانی

مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی خراسان رضوی

زیره پارسى یا زیره کوهی (*Bunium persicum*) گیاهی است علفی و پایا از گونه های مهم دارویی، صنعتی و صادراتی کشور از جمله استان های یزد، کرمان، فارس، بندر عباس، اصفهان، سمنان، مرکزی، قزوین و بویژه استان خراسان بزرگ محسوب شده و یکی از اقلام دارویی و اغذیه ای در طب سنتی است و در صنایع دارویی، غذایی، بهداشتی، آرایشی و نوشابه سازی کاربرد داردو با توجه به مطالعات و بررسی های انجام شده این گیاه در گستره وسیعی از مراتع کشور و دامنه ارتفاعی ۹۰۰ تا ۲۶۰۰ متر از سطح دریا موجود بوده ودر خاک های کم عمق تا عمق، نرم و سنگلاخی و بسترهای سنگریزه ای و سبک حاوی مواد آلی رویش داشته و مناطق رویشگاه این گیاه در دامنه شیب ۲۰ تا ۷۰ درجه و در تمامی جهت های شیب مشاهده می شود. در بررسی های زراعی انجام شده و با توجه به فصل رشد کوتاه (حداکثر سه ماه، از نیمه اسفند تا نیمه خرداد ماه) و نیاز آبی بسیار محدود (۱ تا حداکثر ۲ آبیاری در طول فصل

پنجمین کنگره علوم باغبانی ایران - شهریور ماه ۱۳۸۶ - دانشگاه شیراز

رشد) این گیاه، قابلیت توسعه کشت در اراضی فاریاب و دیم و همچنین در مراتع تخریب در مخروط افکنه ها و اراضی میان بند و در بسیاری از رویشگاه های مناطق البرز، زاگرس، هزار مسجد و کوه های منفرد دارد. این گیاه دارای ارزش اقتصادی و دارویی قابل توجه می باشد و در بررسی انجام شده بر روی اکسشن های (accession) زیره در منطقه مشهد (طی سال های ۱۳۷۸ لغایت ۱۳۸۴) رکورد عملکرد محصول (بذر) در واحد بوته به میزان ۷ گرم در بوته و $6/42$ درصد اسانس و $0/39$ گرم در بوته عملکرد اسانس حاصل گردیده است و با تعمیم عملکرد در واحد هکتار، میزان عملکرد بذر 697 کیلوگرم در هکتار و میزان اسانس $6/42$ درصد و عملکرد اسانس به میزان $36/63$ کیلوگرم در هکتار برآورد می گردد. لذا درآمد اقتصادی یک هکتار زیره با ارزش هر کیلوگرم $130/000$ ریال حدود 90 میلیون ریال برآورد می گردد. این میزان درآمد در شرایطی است که فرآوری خاصی روی گیاه انجام نشده باشد و در صورت اسانس گیری و فروش فرآورده های حاصل از آن درآمد اقتصادی افزون تری نصیب تولید کنندگان خواهد شد.